

6-dik Szám.

N E M Z E T I
T Á R S A L K Ö D Ő

Augustus 9dik napján 1836.

AZ IRÁNY, 'S VÁZOLATOKRÓL,

Szamosy Urhoz.

Biráljon a' világ mint embert, és irót bár minő szigorun, és keményen, de igazságosan; minden hibáim mellett, ítéletétől nem rettegek; mert valamint a' homályt, úgy az álfényt is gyűlölöm, meggyőződve arról: hogy egy önállásu lét céljával, 's lényeges boldogságával merőben ellenkezik.

* * *

Minden bírálóban mint átaljában minden emberben kötelességem a' legjobb, 's a' legtisztább szándékot feltenni, míg ellenkezőt nem tapasztalok. Örömmel vallom, hogy az Irány, 's Vázolatoknak bírálójában (Kritikai lapok. VI füzet 3—17 lap) nagy okom van azt inkább; mint sok másban hinni.

Szamosy Úr sejdítőleg útat akart nékem nyitni minden homály 's kétség földerítésére, mely netalán könnyen tartott rapsodiáimban létezne, továbbá szándéka volt önnézetei 's önfogalma szerént hijányaimra figyelmeztetni; miért, vegye nyilván szives köszönetemet.

Elvem ez: minden bírálatra munkáimban felteni, az az: használni a' jó tanácsot ha ilyen a'

Második fél-esztendő.

birálatban létez; a' helytelen gáncsolatokat pedig, ha netalán ilyenek is vannak, hidegen elmellőzni. Ezen nemét a' feleletnek olyan kritikára, mely feleletre különös okot nem ad; Sz. Úr, 's minden más bírálóm ezutáni munkáimban föltalálандják, ha egészségem 's körülményeim engedik a' megkezdett pályáni tovább haladást.

Ha Sz. Urnak jelen birálatára különösen felelek ennek a' birálat maga oka, mely félre értéket 's néhány ferde nézeteket árúl el; 's következőleg a' feleletet részemről némileg kötelességé teszi.

Szamosy Urnak birálata két részre oszlik: egy roppant előzményre, 's a' munkák kisebb részletes birálatára, melyek öszvesen bírálómnak authobiographiáját foglalják magokban in nuce, mert az olvasó közönséggel vallását, véralkatát, szenvedélyeit, polgári helyzetét, útazásait 's a' t. megismértetik.

A' legelső, minékem ezen birálatban feltűnt az: hogy ellenem, 's részint mellettem hárman szállalnak föl, nem Sz. Úr egyedül.

Először azon, mint Sz. Úr nevezi, mephistophelesi szinléssel teljes csábító (K. l. 3. l.), ki őt munkáim birálatára kéz alatt föl szállította. Másodszor azon barátja (K. l. 7 — 8. l.), kinek észrevételére Sz. Úr oly helyesen felelt meg. (K. l. 8. l.) 'S végre harmadszor az én elmés 's nagy humorista bírálóm maga, kiről dicséretképpen, örömmel mondhatom, hogy humora nem idegen nemzetekéin kiképezett, 's azokéit utánzó; hanem eredeti ősz törzsökös magyar humor. — Tartozom az igazságnak azon vallomással is, hogy az említett három Champion közt minden tekintetben Sz. Úr a' legkülönb legény 's mivel állításomat be is akarom bizonyítani, a' mi m un-

káim bírálatában nem mindenkor törté-
 ténik, meg mondom miért) *Magyarországi Irodalom*
 Azon ördög, mint Sz. Úr (K. I. 3. l.) neve-
 zi, ki őt az Irány, 's Vázolatok bírálatára föl-
 szóllította, 's mint állítja (K. I. 3. l.) nem oly
 könnyen engedé magát elutasítani, úgy hiszem
 mint tanácsos, kissé elhibázta a' dolgát, mert nem
 szenved kétséget, hogy egy az írói pályán elő-
 szőr föllépő íróval sokkal több haszonnal és siker-
 rel mind az olvasó közönségre, mind az íróra
 nézve bírálhatna meg egy gyakorlott kritikus;
 mint az, ki maga is először jelen meg a' kriti-
 kai sorompók közt; főleg, ha a' bírálandó mű-
 ka, mint Sz. Úr mondja (K. I. 9—10, 16—17. l.),
 némi érdekek bírája, hát ha még Mephistopheles
 úr meggondolta volna azt is, hogy Sz. Úr nem
 is lépett föl a' kritikai pályán; hanem annak kö-
 zepébe ugrott egy salto mortáléval; mert maga
 így szól (K. I. 5. l.): „Valyon nem gyógyíthatná-
 e meg literatori gyávaságomat; ha e' pontban (mi-
 nő curtiusi elhatározás!) szememet behunyván,
 egy merész ugrással a' Kritikai lapok közepébe
 bezuhannék?... 's íme benne vagyok!”

Tudhatta volna azt a' felszóllító hogy az ugrás-
 t néha; főleg, ha az merész, láb ficzomlás,
 sőt nyaktörés is követheti. — A' jelen bírálatban,
 minek igen örülök, ez nem történt ugyan; de
 honnan tudhatta azt Mephistopheles úr előre?
 hiszen ez csak az ugrás után válik el, mely min-
 den esetre kétséges, kivált ha mint Sz. Úr cse-
 lekedett, eddig tudtomra nem canonisalt szente-
 ket hívunk segítségül; mert így kiált föl: „Hah-
 nemann 's Udvardy segítsetek!” (K. I. 5. l.)

Barátja is Sz. Úrnak (K. I. 7. 8. l.) a' hir-
 telen ítélők sorába tartozik (I. Irány 41. l.), ki-
 nél bírálom sokkal több tapintással bírálok; 's mivel

fonák észrevételére, úgy szólván, „lelkemből me-
ritette a' feleletet (K. L. 8. l.), még csak azt jegy-
zem meg, hogy ha barátjának tanácsát követ-
ném, hihetőleg sokkal tudósabb munkát írnék;
de kétségtelenül sokkal unalmasabbat is. Az Irány
mivelt, 's el nem fogult olvasókra volt számít-
va, 's ilyenekre nézve az igen részletes fejtege-
tés, szint oly hiba, mint a' félszégesség, mivelt ol-
vasónak tért illő hagyni — a' gondolkozásra, —
nekie irány elég arra, hogy az Irányt értse.

A' mi elmés bírálónak magának észrevé-
teleit illeti, azok egy széles czukros dícséret ke-
rítvénybe foglalvák, nem mondhatom, hogy tón-
ja — kritikushoz illetlen, 's ha azon lapok dol-
gozó társai szerént képezi ki magát, — melyek-
be belé ugrott, remélhető ez: „mit Eleiss und
Zeit wird aus dem Maulbeerblatte ein Atlass-Kleid.“
Sz. Úr dícséreteibe kissé tulságos véleményem sze-
rént, 's azt látszatik feltenni a' mit kritikusnak
nem szabad: hogy a' munkák írója hiu; kárhoz-
tatásaiban ellenben meg kell vallanom, hogy il-
lő mérséklettel bír. — Ennek bizonyága a' je-
len bírálat, melyben Sz. Úr, minden jó hu-
morum mellett az illő határát csak egyetlen egy-
szer lépte által, — a' lehetőségig keserü-
vé válván. (K. L. 14. l.) Agg kritikusként ezt
elnézném; ujnak figyelmeztetés nem árt. Lessing
a' Kritikai lapok mottojában ezt: „So bitter als
möglich“ az intrigánsok, cselszövők ellen ajánlja,
's következőleg ha munkáimban semmi sincs, a'
mi literatori cselszövényre mutatna, a' keserűség
nincs a' maga helyén; 's ha a' maga helyén van,
akkor a' motto nincs a' maga helyén.

Egy könnyen ajánlkozó szó-játéknak, mely
se nem elmés, se nem csinos, ellene kell tudni
állani, főleg ha szöges ellentétben van azzal,

a' mit Sz. Úr mind! a' két munkáról, következőleg a' Vázolatokról is (K. l. 9. 16. 17. l.) mond. Ezen szó-játék egyébiránt munkáim bírálatainak azon soraira melyekben áll inkább illik, mint a' Vázolatokra; mert mondja meg Sz. Úr maga, mi vált volna azon gyengéd mondásból egy két fokkal alább? Alkalmasint oly pohos valami, minek a' Kritikai lapok józan ítéletü, 's izlésü szerkezője álig adott volna helyt lapjaiban.

Különös észrevételei Sz. Urnak ezek:

1.) Az Irány czíme utánzott, sokat ígérő czéger, nem illik tartalmára.

Én azt hittem, 's hiszem jelenben is, hogy nem utánzott; legalább én ilyen című könyvet nem ismerek. De ha csak ugyan utánzott, miért nem mondja-meg bírálóm kit utánoztam, és ezt mindjárt; vagy ezután szándékozik azt pótlásképpen tudtomra adni? Én azt hiszem, hogy a' kritikára nem jár töltelék mint az eczetre, 's be nem bizonyított állítás, nem állítás.

Sokat ígérő czégernek sem tartom; sőt bizonyossá tehetem Sz. Urat arról, hogy éppen a' leg kevesebbet ígérőt kerestem. 'S miként értettem legyen az Irányt; kivethető ezekből, ha többet nem is hozok fel:

a) Ebben is, mint minden egyéb rényben az irány, 's a' közeledés a' tökélyhez marad földi pályánkon a' lehető. (Irány 2. l.)

b) Csak annyit említek itt, a' mennyi ezen rövid munka czélzásának meg felel, 's irányul szolgálhat. (Irány 225. l.)

c) Az irány a' jóra, 's nemesre mindig lehető 's idomzatban van az emberi tehetséggel. (Irány 170. l.)

Ítélsze-meg a' tisztelt olvasó közönség, ha ily fogalma könyvem címének mutat-e ar-

ra, hogy azt, mint sokat ígérő czégért akartam kiaggatni. — 'S ha e' czím azon értelemben mint én vettem, nem illik-e tartalmára.

2) Azt mondja Sz. Úr, hogy a' munkák egészet nem képeznek, mivel tárgyaik nincsenek egymással öszve függésben. (K. l. 10. l.) Úgy látszik, hogy Sz. Úr azon nemében a' literaturának, melyben e' két munka írva van, nem örömet olvas, mert tudná, hogy rapsodiákban nincsen az egyes szakaszok egybe függésére szükség; sőt helyes vegyítés emeli érdeköket; továbbá, hogy az ilyen iratokban hosszas, mély tudományos értekezések, melyek Sz. Úrnak fogalma szerint együtt egészet képezzenek, nem lehetnek a' nélkül, hogy fő céljukat el ne vétsék, t. i. a' mulattatva oktatást. De képeznek-e egészet a' Kritikai lapok? és szükséges-e hogy képezzenek?

Jó rapsodiáknak fő becsük abban áll, ha telvék Columbus tojásaival; az értelmes olvasó fölkiált: minő igaz, minő világ, 's életből merített! A' felüleges ellenben föl jajdúl: minő utszéli! hiszen ezt magam is föl tudtam volna gondolni, sőt gondoltam is olykor ilyes valamit. De próbálja-meg az ilyen olvasó írót asztalhoz ülni, 's mindennapi, számtalanszor le irt megrostált, 's elcsépelet tárgyakról, csak némileg érdekest, mulattatót 's oktatót írni (K. l. 8. 10. l.) 's meglátja, hogy nem oly könnyű az, mint első tekintetre látszik. — Néha a' látszóat könnyűségben több éppen ezen könnyűség által előfódott mélység van, mint egy segédkönyvekből öszve férczelt tudományos értekezésben; mert ember 's világ ismeret mélység nélkül képtelenség (K. l. 9. l.), 's ha egy olvasó feje, 's egy könyv öszve ütődnek

és kong, nem mindig a' könyv az, a' mi kongott.

3) Azt mondja Sz. Úr, hogy az Úri-aljas cikkely némi kedvetlen érzeményt gerjesztett benne, mivel ezen húr pengetése elavult. (K. I. 10. l.)

Hígye el nekem Sz. Úr, hogy ezen húr pengetése, semmivel sem avultabb, mint azoknak neheztelésük, kik ezen húr nem örömost hallják pengeni. A' mit Sz. Úr a' külső mázról belső érték nélkül mond nem csak hazánkban, hanem mindenütt azokra illik legjobban, kik az urat affectálják (negédlik), 's azon úgy nevezett *chevalier d'industrie*-kre, mint sok értelemben igen pézsmásurfiakra (K. I. 13. l.), kik dudvakint mindenütt teremnek 's tenyésznek a' nélkül, hogy az ember tudná honnan, és miből? A' valódi úr fogalma, mint én értem, nemes érzés, 's miveltség nélkül nem áll, következöleg herékre, 's oktondikra (K. I. 12. l.) nem alkalmazható (I. Irány 26—27. l.) ha csupa hengerekké csiszoltak is. (Sz. Úr szava.)

Egyébiránt, ha Sz. Úr figyelemmel, 's célzásaimat föl fogva olvasta ezen cikkelyt, tapasztalhatta, a' mi átaljában mind a' két munka egész tartalmáról szól, hogy abban legkisebb, 's legtávolibb aristocratiai dölyf sem létez, sőt elhatározottan, 's kiemelve, ennek ellentétele. Én az emberben azt becsülöm, a' mi önnöne; a' külső mázot, 's ragasztékot Sz. Úr nem gyűlölni inkább, 's oly szívből, lélekből mint én. — A' mit Sz. Úr az úri ellen, mint az aljas és a' pedantismus apologiáját (K. lapok 11. lapjától egészen a' 14. lapig) mond, az az Irányban, 's Vázolatokban, már meg van mondva. (lásd Irány 55. 175. 202. 219 lapjait, 's a' Vázolat 155. lapját, 's mind a' két munka több helyeit.)

4) (K. l. 12. l.) Így expectorálja magát Sz. Úr: „Úri-iróinknál t. i. — ’s én akár hígyék akár nem nagy tisztelőjök vagyok (eddig igaz lehet), megbecsülhetetlen dolognak tartván azt hogy irnak.“ (ez kissé ironia legalább úgy hangzik.) A’ mit itt mond Sz. Úr egy átaljába nem vehetem magamra, először: mivel egy cseppel sem tartom magamot nagyobb urnak Sz. Urnál; másodsor: mivel munkámban semmi sincs, mi arra mutatna, hogy uraságomat fitogtatom. Sz. Úr magát „Isten kegyelméből a’ magyar aristocratia lógosának nevezi.“ (K. l. 14. l.) Úgy hiszem görög értelemben, nem hámosban, mire az előre bocsátott, „Von Gottes Gnaden“ is mutat. — Én magamat sehol, az aristocratia doemokájának sem neveztem. Egyébiránt, ez a’ kitétel: „úri iróink“ éppen úgy illik, vagy nem illik Szamosyra, mint Jósikára.

5) Sz. Úr a’ gyöngédség első példájában, — (l. Irány 149. l.) a’ kedvesnek viseletét gyöngédnek tartja; a’ gazdag franczia úrét képtelennek. (K. l. 15. l.)

Megbocsáthat-e nekem Sz. Úr, ha azt állítom, hogy ez uttal a’ gyöngédség képzetét nem jól fogta-fel. . . . A’ kedvesnek tette, becsületes tett volt, de magába nem gyöngéd, csak a’ levél tartalma, ha a’ vissza idézés keserű piluláját nyelhetőbbé tette, varázslá a’ tettet gyöngédé.

Egy kétes ajándék el nem fogadása gyöngéd érzésre mutat, de a’ visszaidézést csak módja teheti gyöngédé. A’ gazdag úrét ellenben valóba gyöngéd volt, mind önmagára, mind kedvesére nézve, ’s nem minden napi. Ha ő Sz. Úr tanácsa szerint drága követ, mint franczia úr a’ mi hazai intézeteink fölsegéllésök-re ajándékozta volna, az egy el nem fogad-

ható — gyöngétlen feltevés (Zumuthung) lett volna. Ha pedig ön hazájában cselekedte volna, akkor jó tett, 's nem gyöngédség 's következőleg más lapra tartozó tett. A' kritika egyik főczélja, a' zavart a' fogalmakban elhárítani, rokon nemü tettekben a' határ vonalokat kijelteni tudni, sajátja: a' tiszta főnek, 's józan kritikusknak. Magára nézve gyöngéd volt tette a' gazdag urnak, mert tudja azt Sz. Úr, hogy az ajándék visszaidézése fáj, bizonyos körülményekben kétszeresen fáj, először: mivel azzal örömet akartunk csinálni 's czélt nem értünk. Másodszor: mivel az ajándék visszaidézése által gyöngétlenség gyanuja háromlik az ajándékozóra, az az: visszaidéztetik az, mint nem gyöngéd, 's következőleg el nem fogadható ajándék.

Nézzük, hogy segített a' gazdag francia úr magán. (Sz. Úr, úgy is szereti a' mélyebb fejtegetést.) BCU Cluj / Central University Library Cluj

A' francia úr egy szép levelet ír, 's azt az öszvetört kőnek porával hinti bé. Ez által bebizonyítja, hogy kőve becsét elvesztette, mivel el nem fogadtatott, de czélt is ér, mert a' kő, bár más alakban kedvesének jút, a' mi által a' gróf azon kellemetlen érzést szívében, melyet egy visszaidézett ajándék okoz neutralisálta (bocsánatot ezen polybarbarismusért), más szavakkal: azt megerősítette, mert a' gyöngéd embernek sajátja az, hogy maga iránt is gyöngéd. A' mi őt szégyeníti, vagy lealázza, — azt illő módon elszokja hárítani magáról, 's mentől jobban sikerül ez annál nagyobb bizonyítványa gyöngédségének. De kedvesére nézve is gyöngéd volt a' tett, mivel tisztelőjének irántai figyelmét ujlag bebizonyította, a' nélkül hogy őt megszégyeníthette volna.

A' gyöngédségnek ezen főntebb nemü pél-

dája Franciaországban, mint olyan ismeretes, ott úgy hiszem, nincs szükség, azt ily hosszón magyarázni. De annyiba jó ezen magyarázat, hogy ebből gyakorlatilag kitűnik, minő unalmas lett volna munkáim tartalma, ha azt ily hosszós magyarázatokkal terheltem volna.

A' fixa ideákat inkább szereti Sz. Úr rögzött képzeteknek, mint merő képzeteknek nevezni. Én nem vagyok abban a' véleményben.

Rögzöttnek azt nevezzük a' mi hosszú idő után válik, mint egy második természeté. Például rögzött előítélet; — rögzött nyavalya 's a' t.

De fixa ideája az az mérőképzete, egy örültnek nagy ijedtség következtében, örültségének első óráiban is lehet és van, tehát nem volt ideje megrögzeni.

Ha ezt: „er fixirt mich“ merőn nézreám, így mondanók a' mult üdőben: megrögzött engemet; vagy ezt: „Fixstern“, így: rögzött csillag 's a' t. azt hiszem, hogy igen furcsán hangzana.

7) Sz. Úr, a' szeszt, csak italokra véli használható szónak.

Én ellenben szerfelett nemesnek találom, lelkes Fáinknak im e' mondását: „Mit ér ha kaliczka, 's erdő nem fér belé? felel szabadság szeszszel az állat király!“

8) Sz. Úr, a' fájdalomtalan szót indolens értelemben nem hagyja helyben, 's az indolens nem a' dolorból, hanem indolesből származtatja; azt állítván, hogy annyit tesz: sine indole.

Ezen állítás a' Kritikai lapokban kissé meglepett. Lássuk, mennyiben helyes, vagy helytelen.

Az in szótag az indolens szóban tagadó rag mint például az in-iq u s ban; hanem volna tagadó rag nem tehetné ezt: sine.

Ha továbbá, indolens az indolesből

jő, akkor az in szótag, nem tagadó rag, hanem az indoles szónak része, mint például az integer szóban, 's nem teheti ezt: sine 's így az indolens szó sem tehetné ezt: sine indole, hanem, mivel semmi tagadó rag nincs az indoles előtt, inkább ezt tehetné: cum indole. 'S ha ennek ellenzőjét akarnók mondani, így kellene a' szónak hangzani (feltéve, hogy indolesből jő) in indolens (az, az: in, mint sine állana az indoles szó előtt) 's nem így: indolens. Ha egyébiránt Sz. Úr az egész latin nyelvben csak egy példát mutathat arra, hogy egy es-be végződő substantivum, egy n betűnek a' végső s eleibe tétele által értelmét ellenzőre változtatja, megestmérém hogy jobb diák nálamnál.

Ha Sz. Úr állítása szerint az indolens szó, azt tenné: sine indole, úgy kész magyar szavunk van reá, indoles-Gemüth, magyarul kedély, vagy kedvély, ebből jő kedélyes, gemüthlicher Mensch, 's ennek ellentétele: kedélytelen. De ez ki nem fejezné azt, mit indolens által értünk, t. i. egy fájdalomtalan embert, kinek semmi sem fáj, ki semminek sem örül.

A' Vázolatokról azt mondja Sz. Úr:

1) Hogy czímök illik tartalmára. (K. I. 14. l.) Ez elég, mert ez által bírálóm maga vallja meg hogy a' czím többet nem ígér, mint a' megnyit a' munka teljesít.

Nem is volt czélom tudós értekezéseket írni, hanem a' jónak magvait, nem untatva hirtő rapsodiákat, fogékony, 's mint ajánló soraim jelentik, zsenge fiatalok számukra közre bocsátani.

Furcsa képet csináltak volna, az izlés fonákosságai, 's az elme néhány nevetségesebb nyavalyái, ha azokat angol felsőházi tálárban, 's gra-

nátos süveggel, gólya méltósággal léptetem volna a' fiatal olvasó elébe, tele tudós gőzzel.

2) Szamosy Úr a' Vázolatokban lejobb szállást lát (K. I. 15. l.), de nem mondja meg, mi-ben létez ezen lejobb szállás. Szellemében-e a' munkának, tárgyaiban-e vagy stílusában? Sz. Úr csak ennyit mond: az Irányban a' Vázolatokhoz képest kiszínelt festményeket látunk.

Tanítszon-meg engemet Sz. Úr arra, miként lehet valami Vázolat is, kiszínelt festvény is egyszerűre, a' körnégy szégre kilenne találva.

Ha egy festőnek bevégezett munkája és cartonja között teszünk hasonlítást, úgy vélem, helyes logica arra tanít, hogy a' cartonba az alap vonatoknak ne taláni fogyatkozásait kárhoztassuk, nem pedig a' bevégezés és kiszínelés hiányát.

Egyébiránt kissé kétlem, hogy Sz. Úr kivált a' nép nevelés és közvélemény cikkelyben, a' lejobb szállást betudná bizonyítani, főleg azoknak szellemét tekintve, 's úgy mint én azokat adtam t. i. mint Vázolatokban.

3) A' mit Sz. Úr kiadómról, írói hiremről, 's a' magyar tudósokról mond (K. I. 13. 14. l.), arra személyes tárgy lévén, csak rövideden szabad felelnem.

a) Kész könyvért lépek egyességre kiadóm-mal nem készülendőért, tehát sürgetésre nincs szükség. Anticipatiókra pedig nem szorultam.

b) Ha az Irány mint Sz. Úr állítja (K. I. 14 l.) jól fogadtatott annak szivemből örülök. De a' Vázolatok sokkal hamarabb jelentek-meg az Irány után mint hogy üdöm lett volna az utobbinak jól elfogadtatását előre tudni, mert jós nem vagyok mint Sz. Úr.

4) Végre én is azt hiszem a' mit Sz. Úr, hogy úri íróink több tudósokról álmodoznak,

mint a' mennyien hazánkban vannak, ha csak mindketten nem csalódnak, 's azt hisszük, hogy mindenütt magyar tudósokról irnak, ott is, a' hol talán átaljában, csak tudósokról; vagy, áltudósokról, 's tudós negédről van a' szó. — Valódi tudós kedves Sz. Úr nagy szó, 's nem csak in cará patria, hanem mindenhol.

Ennyit feleletül munkáim bírálataira, miután isméretlenül béke kezét nyújtok Sz. Urnak. Ha a' Szamosy név ál név, 's talán egy szives barátom rejtezik alatta, kettős örömmel, mint leventához illik viadal után, emelt sisak rostélylyal.

Én irni fogok míg egészségem, 's körülményeim engedik, az akarat nem fog hibázni. Szamosy Úr pedig lobbantsa őszintén, 's minden czeremonia nélkül szememre hibáimat, én azt halálával fogom venni, mert „minden tanuságot, sokkal nagyobb nyereségnek tartok, mint azon jónak méltánylását, mely netalán munkáimban létez,” csak jó szándékomban ez után se kétkedik Sz. Úr, ne higye hogy munkáim gyenge oldalai isméretlenek előttem. Néha hibáim, 's fogyatkozásaim ismérete szinte kicsiny szívüvé tesz. De ha a' kedély szükül, a' lélek tágul, és szólni jobbulj és tégy!

Babérjain (K. I. 7. l.) úgy hiszem, egyikünk sem fog elszenderedni. Alig ha ekkédig akar melyik magyar írónak igen kényelmes fekvése esne azokon. — Részemről ha munka után álom nehezkedik szemeimre, 's egy bár félig tölt szalma zsák, 's babér közt lenne választásom; minden nem úrisága mellett, a' szalma zsákot választanám, 's valétra ezt tanácsolom Sz. Urnak is.

A' magyar nyelvből oly kellemetlenül kivívó, 's általam annyira került idegen

szava kért ez uttal Sz. Úr kedvéért, ki előtt igen érthető kívántam lenni, megbocsát, a nagyon tisztelt olvasó közönség nekem.

VÁZOLATOK LONDONBÓL AZ ÁNGOL EBÉDELESRŐL.

Egy igazi angol ebédlés megtart hat 's nyolcz órát. Mikor az ember bélépik a' házba, átadja kalapját, de megtartja kezein kesztyűjét, 's azal menyen az első emeletbe, az úgy nevezett gyülekezet vagy társasági szobába. (drawing room). Itt kezet nyujt minden ösmeretes asszonyságnak, 's e' szép szokás az egész gyülekezetbe bizonyos nyilt szívüséget önt, mi kitünő vonása minden angol öszejöveteleknek. Ezután leszállanak a' földszint levő, úgy nevezett ebédlő szobába (dining room), 's asztalhoz ülnek. A' familia tulajdonképpeni lakó, vagy háló szobáji (bed rooms) tudniillik a' második emeletben vannak minden angol házaknál, és oda idegenek nem mehetnek; konyha 's cselédség földalatti szobákban (souterrains) van. Mi után mindenki letelepedett, a' házi asszony osztogatni kezdi az ételt, 's mindenik vendégnek elküldi maga tángyérát. Az ebéd vagy lakoma közönségesen falattal kezdődik; leves igen igen ritka házaknál adatik-fel. Akarmely számos legyen is a' társaság, nem szabad senkinek evéshez kezdeni, mig mindenkinen nincsen étele. Ki ellenkezőleg cselekednék, azt nevetlennek tekintenék. Az asszonyoknak soha sem szabad másképpen inniok, hanem ha felszöllítatnak, és ez így történik meg, hogy valamelyik az urak közül engedelmet kér tőlök, hogy egy pohár bort egészségökért ihassanak, 's ekkor a' felszöllított asszony szomszédja, ugyan csak a' felszöllított asszony poharába tölt abból a' bor-

ból, melylyel az elköszöntés (toast) történt 's az asszony int poharával az elköszöntőnek. Így esik ez a' férfiak közt is, 's a' feleletnek mindég ugyan azon nemű borral kell történnie. Az inasok nagyon vigyáznak, hogy a' poharakat öröké olyan borral töltsék-meg, milyennel a' felszóllítás esett. Poharaikat az ivók egymással soha sem ütik, koczcztantják öszve, 's magok a' férfiak sem isznak soha különben, hanem ha vagy másokat felszóllítanak vagy mások által felszóllítatnak az ivásra. Ez a' pohár köszönetés nagy elevenséget ad a' társaságnak, 's nagy figyelmet kíván, hogy senki észrevétlenül ne maradjon. Az angol konyha jó, de a' sok fűszer miatt igen erős, honnan az a' szokás, hogy tüzes spanyol és portugali borokat igyanak ebéd közt, még az asszonyoknál is közönségesen divatozik. Rendszerénti asztali borok az oportóiak (Portugalból) és xeresiek (Spanyolországból), champagnei, Rajna melléki 's bordeauxi borok csak későbbben tétnek-fel asztalra, mindazonáltal ezek is ott vannak akarmelyik pillantatban, mihelyt a' pohár köszöntés velek történik. Rendszerént minden vendégnek külön inasa van háta megett, minél fogva a' szolgálat legkitünőbb mind azon szolgálatok közt, melyeket csak gondolni lehet. Az asztali készületek drágák és ékesek, de kiváltképpen szépek az üvegneműek, 's névszerént a' karafínák, melyek többnyire régies — antik — alakokba vannak öntve pompeji-i példányok után. Bor soha sem tétetik-fel asztalra pinczetokbeli üvegekben, 's a' gyönyörű karafínák különös ékei az asztalnak. Champagnei bort csak inasok töltenek a' poharakba, de szakadatlanul. Az angol nem ehetik eléggé felingereltetve, innen van például az, hogy a' majorsághús mindég füstölt nyelvvél vagy valamely más erős ételnemmel a-

datik-fel. Hanem maga az étel ideje felettébb hosszú, minekokaért gyakori szünetek jönnek közbe, ha a' személyek nem nagyon ösméretesek egymással, ez pedig oly eset, mely az óriás nagyságu Londonban ritkán fordul-elé. Én itt Londonban — mond e' cikkely írója — voltam olyan ebédeken jelen, hol a' vendégek Lissabonból, Hollandból, Franciaországból, Amérikából, Német — Olaszországból, Keletindiából valának özvejőve, mi aztán gyakran babiloni 's felettébb mulattató nyelvzavareköt szüle. Az ebéd rendszerént délután 7 órakor kezdődik. 10 óra tájban oda hagyják az asszonyok az ebédlő szobát 's minden czerémónia nélkül visszamennek a' társasági szobába, mire a' férfiak öszébb nyomulnak, az asztali készület elszedetik, 's fris boros karafának rakatnak a' szép pallérozatu, tükörsimaságu mahagonfa asztalra. Az időtöltés ekkor hangosabb és fesztelenebb lesz, és kezdődnek a' hosszú pohár köszöntések (toastok), mikben a' jobb jobb szónokok elannyira kitűnnek. A' király és társaság asszonyai egészségökérti pohár köszöntéseket követő kilenczszeres dörgő hurráhnak nem szabad elmaradniok, mindazonáltal az erős ivásbani régi ros szokás most átaljában száműzetve van. Egy vagy másfél óra mulva megjelenik a' házi asszony és jelenti, hogy a' kávé fen készen van, mire mindenkifeltakarodik a' társasági szobába, hol az asszonyok addig magokra voltak. A' kávé ivás ismét egy szép darab időt töltet-el, 's midőn az ember azt hiszi, hogy a' jóból már csak ugyan eléggé jól részesült, még akkor teremnek elé a' csillogó ezüst kannák és egy rakás pompás csésze 's díszedények theával, mi nélkül az angolnak lehetetlen lefekünnie. E' képpen eljő az éjféli, és el gyakran éjféli után az egy és két óra is, mig az ember egy igazi angol ebéden keresztül verekedhetik.